קטו: פרת חטאת פרק ארבעה עשר זבחים

מה העלאה שהיא גמר עבודה כו'. סוגיא זו קשה להסיא דלעיל בריש השוחט (דף קז: ושם) דדרשינן להכי כתב רחמנא לו לרבות את הזורק דלא תימי מציינא ומשום הכי פטור לה[1] מקבל בחוץ: **ויתיב** וקאמר וישלח וגו'. פירש בקונטרס ויתיב רב חסדא וקאמר ונלפא לה[2] לפרש דיתיב וקאמר מרב הונא קאי: **א"ל הכי אמר רב אסי ופסקוהו.** פי' כמו שאמרת אמר רב אסי דוישלח הייגו עבודה בזכורות אבל חכמים הפסיקוהו ומנעוהו מלומר כן ושני לשונות שבקונטרס עיקר לה[3]: **רמזו הקב"ה למשה ולא ידעו.** פי' ולא ידע במי אבל היה יודע שעתיד הקב"ה לקדש את המשכן בגדלה גדול דאמרי' במדרש[4] שאמר לו משה לאהרן הייתי סבור בי או בך: **וקיבל שכר על שתיקתו.** תניא בתורת כהנים שבשכר זה נתייחד אהלו הדיבור דכתיב בפרשת יין ושכר אל משה וידבר ה' אל אהרן ולא כתיב אל משה ואימתה דנסיפרי[5] דריש בפרשת קרח דכתיב וידבר אל אהרן שומע אני שהדיבור אל אהרן א"ל כאשר דבר ה' ביד משה לו בפרשת מחתות הארופים הא למדנו שהדיבור למשה שימור לאהרן ושמא זה קורע נתייחד הא דכתיב אל אהרן ולא שיאמר לבני ישראל: **כללות נאמרו בסיני כו'.** הוה מגלי לאימוי מדר' יוסי הגלילי דאמר בפ"ק דחגיגה (דף ו: ולקמן קכ.) דאין טעונה הפשט וניתוח:

דדרב הונא אמר רב כו' שניתק לרעייה. שניתק מדין הקרבה ומסרוהו לרועה עד שיקטאנה דקי"ל (תמורה דף יח.) כל שנחטאת מתה באחת רועה: **עולה.** אשר יעלה עולה: **גמר עבודה.** שאין אחריה עבודה ואיתרבו להו בלא כל כגון המנסך ומקטיר קטרת ומקטיר קמצים[1] ומקטיר מנחת כהנים: **ויתיב רב חסדא וקאמר וישלח את נערי בני ישראל.** נראה בעיני שהספרים חסרים כאן ולא ידעתי מה ואם אין חסרין זהו פירושו יתיב רב חסדא וקאמר לאלי קרא וישלח את נערי וגו' ומפרש דאלו הכזכורות: **א"ל רב הונא הכי אמר רב אסי ופסקו.** אותו היום פסקה עבודה מן הכזכורות שמסיני נעטוו על הכהונה כדליף לקמן ומשם נדב ואביהוא כל אותה שנה ראשונה עד שהוקם המשכן ומתו: **ליגא אחריא הכי אמר רב אסי ופסקיה.** לריך להפסיק כאן וגגיגא[2] בעטה המקרא באמצעתא ולא יקרא בטעמא פשטא כמו שאנו קוראין אותו בטעמא נקרא בטעם פשטא משמע שקריאת נערי בני ישראל דבק על ויעלו עולות משמע שהם העלוס אבל בשאתה קורהו באמצעתא עומדת התיבה לבדה ואינה דבק על ויעלו וי"ל שלא שלחם אלא להביא הקרבנות ועמוד עליהם ויעלו עולות אותם שכהרים להעלותם דהיינו נדב ואביהוא שמשבאו לסיני הופרשו הכהנים כדליף לקמן: **סבר רב חסדא לאותביה**[3] **מסיני.** דקתני שנהגו עבודה בזכורות עד יום הקמת המשכן: **שמעיה.** רב חסדא לרב חנא[4] דיתיב וקאמר מו משמיה דרב אדא כו': **איתיביה מברייתא דתוויא בכולהו.** שתהא שוה להשיב על כל דברין: **עולה**[5] **שהקריבו ישראל במדבר.** סיני קודם מתן תורה ויעלה[6] את נערי וגו': **והכל שהין ניקרב.** כדמפרש ואזיל בהמה ומיה ועוף כו': **והכל קרבו עולות.** שאתה משמע שלא היו מקריבין אלא עולות ולקמיה פריך עליה: **דשאין לעשות כן.** דלא נאמרו להן הבמות: **יפקדשו.** מלעלות ואע"פ שרגילין לגשת אלי ולהעלות[7] העד בהן שלא יעלו בהר: **זו פרשת בכורות.** הזהיר את הבכורות להפרישן[8] מן הבר: **זו פרשת נדב ואביהוא.** כלומר לא נקראו בכורות בהנים אלא מי הן הכהנים הנגשים שהוחסרו כאן לפרוש מן הבר זה נדב ואביהוא שנעשו בסיני הנים והן הכהנים הנגשים אל ה' להקריב קרבנות: **היינו דכתיב.** כשמתו נדב ואביהוא אשר[9] דבר וגו' דהקאמר בסיני (שמות יט) פן יפרוץ בהם ה' וכיון שאלה מזהרו לפרוש מן

כדרב הונא אמר רב דאמר[6] **רב חונא אמר רב אשם שניתק**[1] **לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה: המעלה מבשר חטאת [וכו']: ת"ר**[2] **מנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי קדשים ומבשר קדשים קלים וממותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות שפטור ת"ל עולה מה עולה שהיא ראויה להעלאה אף כל שראויה להעלאה מנין שאף היוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש והמסדר השלחן והמטיב את הנרות והקומץ והמקבל**[3] **בחוץ שפטור ת"ל**[1] **אשר יעלה עולה או זבח מה העלאה שהיא גמר עבודה אף כל שהוא גמר עבודה: עד שלא הוקם המשכן [וכו']: יתיב רב**[4] **הונא בר רב קטינא קמיה דרב חסדא**[5] **וקא קרי**[2] **וישלח את נערי בני ישראל**[6] **א"ל הכי אמר ר' אסי (קרבו)**[7] **ופסקו סבר לאותוביה ממתניתין שמעיה דקאמר משמיה דרב אדא בר אהבה**[8] **עולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה הפשט וניתוח אותביה ברייתא**[9] **דשויא בכולהו דתני'**[10] **עד שלא הוקם המשכן הבמות מותרות ועבודה בבכורות**[11] **והכל כשירין להקריב**[12] **בהמה חיה ועוף זכרים ונקבות תמימין ובעלי מומין טהורין אבל לא טמאין והכל קרבו עולות ועולה שהקריבו ישראל במדבר טעונה הפשט וניתוח ונכרים בזמן הזה רשאין לעשות כן תנאי היא דתניא**[3] **וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו ר' יהושע בן קרחה אומר**[13] **זו פרישות בכורות רבי אומר זו פרישות נדב ואביהוא בשלמא למ"ד זו פרישות נדב ואביהוא היינו דכתיב**[4] **הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש אלא למ"ד זו פרישות בכורות היכא רמיזא דכתיב**[5] **ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי אל תקרי בכבודי אלא במכובדיי**[6] **דבר זה אמר**[7] **הקב"ה למשה ולא ידעו עד שמתו בני אהרן כיון שמתו בני אהרן אמר לו אהרן אחי לא מתו בניך אלא להקדיש**[8] **שמו של הקב"ה כיון שידע אהרן שבניו ידועי מקום הן שתק וקבל שכר**[9] **שנאמר**[10] **וידום אהרן וכן בדוד**[11] **הוא אומר**[12] **דום לה' והתחולל לו**[13] **אע"פ שמפיל לך חללים חללים את שתוק**[14] **וכן בשלמה**[15] **הוא אומר**[16] **עת לחשות ועת לדבר פעמים ששותק ומקבל שכר על השתיקה פעמים מדבר ומקבל שכר על הדבור והיינו דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב**[17] **נורא אלהים ממקדשך אלא ממקודשיך בשעה שעושה**[18] **הקב"ה דין בקדושיו מתיירא ומתעלה ומתהלל**[19] **אלא קשיא עולה תרי תנאי היא**[20] **דתניא ר' ישמעאל אומר כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד**[21] **ר"ע אומר כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב אמר מר הכל כשירין להקריב**[22] **מנא הני מילי אמר רב הונא דאמר קרא**[23] **ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל עוף הטהור בהמה**[24] **כמשמעו**[25] **חיה בכלל בהמה**

ההיכל[1] **בהקמת המשכן פרן בהם: אלא למ"ד זו פרישת בכורות היכא רמיזא.** ה"ג ולא גרסי' פרישת נדב ואביהוא[2] היכא רמיזא מיתת נדב ואביהוא היכא רמזה למשה קודם לכן דקאמר הוא אשר דבר: **ונקדש בכבודי.** נאמרה לו למשה ביום שנצטווה על מלאכת המשכן ורמז לו שביום שיראה שיראמנו על הבית יתקדש בכבודיו ולא גרמז להנין מה[3] הוא עד שמתו: **אלא כדי להקדש בכבודו של מקום עליהם.** להודיע שהוא גורם על יראיו ומיודעיו וזהו הוא אשר דבר אלי ביום שנצטויתי על המשכן ונקדש בכבודי באותם הנכבדים וקרובים לי אקדש: **שנאמר וידום אהרן.** הרי שתתק וקבל השכר. מפרש בב"ר[4] שמתוך כך זכה ונתייחד אליו הדיבור שנאמר אחרי אותו ענין פרשת שתויי יין ולא הוזכר באותו דיבור משה אלא אהרן: **גורא אלהים ממקדשך.** אלהים זו מדת הדין אימתי הוא גורא[5] ע"י שהוא עושה דין במקודשיו: **אלא עולה קשיא.** דקתני הכא [דטעונה הפשט] וניתוח: **כללות נאמרו בסיני.** כגון מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו וגו' [שמות כ] ולא נתפרשו הלכות עולה ושלמים שם: **ופרטות באהל מועד.** לאחר שהוקם המשכן נאמרה מ"כ למשה ושם נתפרשו והפשיטו ונתמ[6] לרבי ישמעאל שמעי' דעולה שהקריבו בסיני לא הוטעונה הפשט וניתוח: **נשתלשו בערבות מואב.** משנה[7] מורה שחזר משה ואמרה להם על הסדר כדכתיב (דברים ח) בעבר הירדן באלון מואב הוא ואזיל משה וגו': **הכל** כללו בהמה. דכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו וגו' וסמיך ליה אל ובני ויחמור וגו'[8] (שם יד):

ה"ג

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ד מה"מ, פסק"מ הל' ט"ו:

תורה אור השלם

1. וְאֶלֹהִים תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וְכָל הַגֵּר אֲשֶׁר יָגוּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֹלָה אוֹ זָבַח: ויקרא יז, ח
2. וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים שְׁלָמִים לַיהוָה פָּרִים: שמות כד, ה
3. וְגַם הַכֹּהֲנִים הַנִּגָּשִׁים אֶל יְהוָה יִתְקַדָּשׁוּ פֶּן יִפְרֹץ בָּהֶם יְהוָה: שמות יט, כב
4. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר בִּקְרֹבַי אֶקָּדֵשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכָּבֵד וַיִּדֹּם אַהֲרֹן: ויקרא י, ג
5. וְנֹעַדְתִּי שָׁמָּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכָבוֹדִי: שמות כט, מג
6. דּוֹם לַיהוָה וְהִתְחוֹלֵל לוֹ אַל תִּתְחַר בְּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּאִישׁ עֹשֵׂה מְזִמּוֹת: תהלים לז, ז
7. עֵת לַחֲרוֹץ וְעֵת לַחְפּוֹר עֵת לַחֲשׁוֹת וְעֵת לְדַבֵּר: קהלת ג, ז
8. נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נֹתֵן עֹז וְתַעֲצֻמוֹת לָעָם בָּרוּךְ אֱלֹהִים: תהלים סח, לו
9. וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ: בראשית ח, כ

מוסף רש"י

אשם שניתק לרעייה. כגון תמורת אשם ואשם שמתו בעליו או נתכפרו באחר, וקי"ל (תמורה יח.) כל שבחטאת מתה באשם רועה, ומלך בב"ד ותמרו לו יראה (לעיל קיב.), ויתקן מדין אשם לרעייה, שלמרו לו ב"ד הופלו וראה (לעיל ה:). **חטאת ואשם** אין באין בדבה ומשנתכפרו באחר אין תקנה לזה, וגבי חטאת הלכתא גמירי לה דמתה, ובאשם גמירי הלכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה, ואם יתקו בעליו והבליטו לאחר לרעות שיתחטא ויחול בו מוס שיוכל לבדוקו ולהוציאו לחולין, וכל הרועים המיסם נופלים לנדבה, ומה היא נדבה שם שופרות היו בתקדש וכתוב עליהן נדבה ושם היו נתנין כל מותר דמי חטאת ואשם ומביאין משם קרן המזבח עולות, בשר לשם ועורות לכהנים, שזהו מדרשו של יהודע הכהן בתמ' תמורה (כג:) חה לא המתן עד שיתמם ומשיתקן לרעיה שתהו שתם (פסחים עג.), עד שלא נתמלא (תוספות בב.). שהקדים ושתהו לשם עולה (נדר רבה): **בשר.** לעולת קרן המזבח, שואיל ושוף שוף דמיו לכך היו עומדים (פסחים שם וכעי"ז לעיל ה:). דהא שתמת לשם עולה קאי לדמים (תמורה שם). **ואין שם אשם עליו, הנדבה בשופרות עולה** (מנחות ד.) **כללות נאמרו בסיני.** הרבה דברים נאמרו מקומם בסיני שלא נתפרשו כל צרכן ופירשו לו לאחר שהוקם המשכן באהל מועד, שהרי לא נתפרשו שם הלכות עבודה כגון אלו, ונשנו. פעם שנית וכל מה שנאמר כאן נאמר כאן ואע"פ שלא נכתב: **ונשתלשו בערבות מואב.** מפי משה לישראל, שנאמר (דברים ח) בעבר הירדן באלון מואב הוא ואזיל משה באר את התורה וגו' (חגיגה ה:):

מסורת הש"ס

א) לעיל ה: קיב. פסחים עב. מיר כט: ע"ש מנחות ד. תמורה יח. ב) ת"כ אחרי פ"י ה"ט ואילך. ג) חגיגה ו: ע"ש (ולקמן קכ. ע"ש) תוספ' פרט פ"ד ה"ג, ד) ע' מכילתא בא פ"א, ה) ירושל' מגילה פ"א ה"י, ו) מכילתא יתרו בחודש פ"ד, ז) ת"כ שמיני במילואים הלי' לו, ח) גיטין ז. ע"ש, ט) חגיגה ו. סוטה לז., י) [נדרים פא. וש"ר ע' ת"כ שמיני פרשי ב ה"ח, ספרי ראה קן, וע"ע תוספ' ב"ק פ"ו ה"ז, מכילתא יתרו בחודש פ"ג, ת"כ ויקרא נדבה פרשי ב ה"ז, ירושי עירובין פ"י ה"א ע"ש במפרשים), כ) [ע' ויקרא רבה שמיני פ"ט ב], ל) קיז ע"ש

הגהות הב"ח

(ה) גמ' יתיב רב חנה בר רב קטינא: (ב) רש"י ד"ה הייגו וכו' עין יפרוץ בם ה': (ג) ד"ה ופרטות וכו' ונתמ שמעינן לרבי ישמעאל דעולה:

שינויי נוסחאות

א) והמקבל דמים בחוץ (י"ש מ"מ): ב) לפי גי' רש"י ל"ל דרב חסדא ויתיב רב חסדא וקא קרי (הגרי"ב): ג) בכי"ל מסיים הפסוק ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים: ד) קרבו ופסקו. זו הגירסא עיקר, דומיא דמ"ש שהם כתובים על עולת תמיד קרבה ושוב לא פסקה, קאמר הכא לענין עבודת בכורות ליפסק (עבר"ק): ה) ל"ל מבריישא (ש"מ מ"מ): ו) ל"ל היו הבמות (ש"מ מ"מ): ז) ל"ל ליקרב (ש"מ ובה"ג, וכ"ה ברש"י): ח) ל"ל בבכורי (ש"מ מ"מ): ט) ל"ל ומזו (כתה"י וש"מ): י) להקדיש כבודו של מקום עליהם (ש"מ, וכעי"ז בכתה"י וברש"י): יא) שכר על שתיקתו (ש"מ מ"מ): יב) גי' הילקוט ע"י דוד (הגרי"ב): יג) ל"ל דום (ש"מ מ"מ): יד) גי' הילקוט ע"י שלמה (הגרי"ב): טו) שהקב"ה עושה דין במקודשיו. כן גי' הילקוט (הגרי"ב): טז) ל"ל דמתקלס (כתה"י, ב"ש): יז) בקלת כמ"ש וטפ' ונשנו בערבות מואב (ב"ש): יח) בהמה ועוף כמשמעו ל"ל (ש"מ וצ"ע): יט) קמצים של מנחות כל"ל (ש"מ מ"מ): כ) ל"ל טעם בגינת (ש"מ מ"מ): כא) ל"ל לאותוביה (הגרי"ב, כתה"י), ועי' בב"מ אות מ' וכרש"י לעיל ובתה"ש יתיב: כב) דכור זה שייך לעיל קודם ד"ה אמיתיה (ש"מ מ"מ): כג) כדכתיב וישלח כל"ל (באה"מ): כד) ולהעלות הקרבנות כל"ל (באה"מ): כה) כל"ל לפרוש (ש"מ מ"מ): כו) ל"ל הוא אשר (ב"ש): כז) בתו"ק נרם מן ההר. ותיבות בהקמת המשכן ממתקנו. וכמה שכן מוכח מפירש"י בחומש. ולא כמהרש"ל. ולפי"ז נמצא טעם חדש לגיתת נדב ואביהוא, ול"ע: כח) ואבהוא, אלא היכא כל"ל (באה"מ): כט) ל"ל מי הם (ב"ש וח"מ): **לא)** ר"ל גורא בזמן שהוא (כי"ש): לב) ל"ל במשנה (ב"ש): לג) פטור קומץ ומקבל בחוץ כל"ל (ב"ש): לד) ל"ל ולו נראה לפרש (צ"ש): לה) נמצ"ל אינן עיקר (באה"מ):

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

פרת חטאת פרק ארבעה עשר זבחים קטז.

ה"ג **זכרים ונקבות תמימים ובעלי מומין לאפוקי מחוסר אחר דלא.** ו) ולא (ב) גרסי' תמות וזכרות בבהמות כו' דמאי איירא קודם מתן תורה לאחר הקמת המשכן נמי איתא להא ועוד מדקתמר אבל מחוסר אחר לא מכלל דבעלי מומין לא נפקלו לא בבהמה ולא בעוף: **שנאסר לבני נח.** להקריב לגבוה: **שחיין ראשי איברים.** ולמה לי לאזהורי עלייהו אי לאו משום הקרבה שהקריב מהן בצאתו מן התיבה: **מלחיות זרע נפקא.** לטריפה איה יולדת: **בדומין לך.** למעוטי טריפה: **תמים בדרכיו.** עניו וסבלן: **מהו דתימא אחך.** לאו למידרש בדומין לך אלא שהודיע בב) שאינו עושה אלא לכבודו להיות לו לעוותא: **קמ"ל.** לחיות זרע לאו בג) לעוותא בעי להו ומהשתא על כרחך אתך יתיבת הוא למידרש ביה בדומין לך: **מי הוו.** הרי לא נתנה תורה: **בהאיין מאיליהן.** וכל אותן שבאו אל התיבה מאיליהן באו ובהן סכיר אותם שבאו שבעה שבעה ילדו שהן טהורין ושבאו שנים שנים בד) שהן טמאין: **ויוצאו זכרים שלמים.** וסיני קודם הקמת המשכן הוה ואת אמרת דעד [שלא] הוקם המשכן לא קרבו שלמים אלא: **אלא.** בה) אין ישראל בין בני בני נח קרבו עולות אבל שלמים לא קרבו לבני נח ומשעת מתן תורה שנכתבו ישראל קרבו להם שלמים: **אפנעי.** לשון (שמות יד) ויוענ ה' את מצריים: **שמעשיה נצפון.** היינו עולה שטעונה צפון ט) : **ובצפ.** אל מלך המשיח: **אומה שמעשיה נצפון ודרוש.** דהיינו ישראל שמקריבין עולות ושלמים: **משמיהון דידהו.** מן השמנין שבהן ומיהו עולות הוו: **בקיבוץ גליות.** [וה"ק] עורי רוח לפונית ובואי רוח דרומית לקבץ גליות המפוזרות בכם: **ובחיים ועולות.** זבחים היינו שלמים וקודם מתן תורה כולהו בני נח בי). ומשני זבחים אינן שלמים אלא לשון שחיטה בעלמא ולאכילה: **הגיחא למ"ד מו'.** פלוגתא לקמן: **רבנאי.** אי קודם מתן תורה הוה [יתרו] אי לאחר: **ובהילו כולו אומר כבוד מו'.** ריש דקרא קול ה' יחולל אילות ובמתן תורה משעתי ובהילו של מלך ומלך כולו אומר כבוד להקב"ה: **אמר להם וישב ה' מלך לעולם.** כבר נשבע שיהא מלך לעולם על בריותיו ולא ישתיתם: **בשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם.** וכ"ו מאלדם ועד משה רבינו ג) הרי דבר הוה לאלף דור (תהלים קה): **עוז.** המולה שהיא מעוזן של ישראל: לאפי'

ודילמא למעוטי טריפה. תימה דנפ' שילוח הקן (חולין דף קמ. וש"ס) גבי שתי פרים חיות דרשי' מינה תרתי שחיין ראשי איברים שלה ומעוטי טריפה וי"ל דשאני ליפורי מצורע שהוא כעין קרבן ושניהן שוין לענין פסול אבל גבי בן דשאר מומין כשרין הו"ל לאוקמיה למעוטי טריפה דוקא: **אבל** בז) **למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר.** פי' דלדידיה לא מייתר ליה מכל החי למחוסר אבר ומיקמי טריפה ומ"ת כיון דמכל החי מכל בשר אמרה בח) תורה הבא בהמה שחיין ראשי איברין שלה ודילמא למעוטי ט) טריפה ההוא מלחיות זרע נפקא הניחא ג) למ"ד טריפה אינה יולדת אלא למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר האמר קרא אתך בדומין לך ודילמא נח גופיה טריפה הוה תמים כתיב ביה ודילמא תמים בדרכיו צדיק כתיב ביה ודילמא תמים בדרכיו צדיק במעשיו אי סלקא דעתך דנח גופיה טריפה הוה מי קאמר ליה ד) לנח דכוותך עייל שלמים לא תעייל ומאחר דנפקא לן מאתך לחיות זרע למה לי מהו דתימא אתך לצותא בעלמא אפי' זקן אפילו סרים קמשמע לן: ה) טהורין אבל לא טמאין: ומי הוו טמאין וטהורין בההיא שעתא ז) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאותן ו) שלא נעבדה בהן עבירה מנא הוו ידעי כדרב חסדא דאמר רב חסדא העבירן לפני התיבה כל שהתיבה קולטתן בידוע שהוא טהור אין התיבה קולטתן בידוע שהן טמאין רבי אבהו אמר אמר קרא 2 והבאים זכר ונקבה הבאין מאיליהן אמר מר והכל קרבו עולות עולות אין שלמים לא והא כתיב 3 ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים אלא אימא הכל ז) קרבו עולות [ושלמים והתניא אבל שלמים לא כ"א עולות] עולות אין שלמים לא כמ"ד לא קרבו שלמים בני נח דאיתמר ח) ר"א ור' יוסי בר חנינא חד אמר קרבו [שלמים בני נח] וחד אמר לא קרבו מ"ט דמ"ד קרבו שלמים בני נח דכתיב 4 והבא היא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן איזהו דבר שחלבו קרב לגבי מזבח ואין כולו קרב לגבי מזבח הוי אומר זה שלמים מ"ט דמ"ד לא קרבו דכתיב 5 עורי צפון ובואי תימן תתנער ט) אומה שמעשיה בצפון ותבוא אומה שמעשיה בצפון ובדרום ומר נמי הכתיב ומחלביהן משמניהן י) [דידהו] ומר נמי הכתיב עורי צפון [ההוא] בקיבוץ גליות הוא דכתיב והא כתיב 6 ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ועשינו לה' אלהינו ועולות להקרבה והא כתיב 7 ויקח יתרו [חותן משה] עולה וזבחים ההוא יא) לאחר מתן תורה הוא דכתיב הניחא יב) למ"ד [יתרו] אחר מתן תורה היה אלא למ"ד [יתרו] קודם מתן תורה היה מאי איכא למימר דאיתמר יג) בני ר' חייא ור' יהושע בן לוי חד אמר יתרו קודם מתן תורה היה וחד אמר יתרו אחר מתן תורה היה למ"ד יד) יתרו קודם מתן תורה היה קסבר שלמים הקריבו בני נח כתנאי 8 וישמע יתרו כהן מדין טו) מה שמועה שמע ובא ונתגייר ר' יהושע אומר מלחמת עמלק שמע יז) שהרי כתיב בצדו 9 ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב ר"א המודעי אומר מתן תורה שמע [ובא] שכשניתנה יח) תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל [מלכי] עובדי כוכבים אחזתן רעדה בהיכליהן ואמרו שירה שנאמר 10 ובהיכלו כולו אומר כבוד יט) נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו שמא מבול בא לעולם כ) (אמר להם) 11 ה' למבול ישב [אמר להם] 11 וישב ה' מלך לעולם כא) כ) כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם כב) אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא שנא' יז) 12 כי (הנה) באש ה' נשפט אמר להן כבר נשבע שאינו יח) משחית כל בשר ומה קול ההמון הזה ששמענו אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו כ) התקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש יט) ליתנה לבניו שנאמר 13 ה' עוז לעמו יתן [מיד] פתחו כולם ואמרו 13 ה' יברך את עמו בשלום ר"א כא) אומר קריעת ים סוף שמע ובא שנא' 14 ויהי כשמוע כל מלכי האמורי ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע 15 כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מאי שנא התם דאמר כא) (ליה) 14 ולא היה בם עוד רוח ומ"ש הכא דקאמר כא) 16 ולא קמה עוד רוח באיש

מסורת הש"ס

ו) קידושין כד: מנחות ו. כה. [חולין כג.] תמורה יח. ת"כ כויקרא נדבה פרשי ד הי"ב, ועי' ירושי שקלים פ"ד ה"ד, ב) ע"ז ה: נא. כל הענין ירושי' פסחים פ"ט ה"ה, מגילה פ"א הי"א, סוטה פ"ט ה"ה, ג) [חולין מ:] תוספ' חולין פ"ג ה"ז, וע' תו"כ שמיני פ"ג ה"ט וה"י, אחרי פ"ב ה"ח, ירושי' נזיר פ"ו ה"א, ד) [סנהדרין קח: ע"ש], ה) ירושי' מגילה שם, ו) [ע"ז כד.], ז) כתב רש"י בע"ז מו. ד"ה בני ר"ת. יהודה וחזקיה שמן, ח) מכילתא יתרו פ"א, ירושי' שם, ט) מכילתא ר"ש יתרו, בחדש ע"ב, ספרי ברכה שמג, י) [סוטה יא. ע"ש], יא) [מגיגה יד. שבת פח:], יב) עי' בפנים מתירוט, יג) לעיל נג:, יד) ב"ר פכ"ח ה', טו) ע' נתו' ע"ז ו. דמתלו בע"א, טז) בע' בכ"מ בפי"ב מהל' גירושין [הט"ז] מה שהקשה על הרמב"ם וע' בבה"ז ובמ"מ, יז) וע"ע תו' תולין מב: ד"ה ומאמר, עיוינין ז. ד"ה כגון וכו' ומיהו, גיטין נו: ד"ה ויקח, כ"ק נא. ד"ה עבדה, בכורות לו: ד"ה כמי.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמע ובא שהרי: (ב) רש"י ד"ה ר"ג זכרים וכו' ולא (תמרי') [נרסי' דאמר מר] תמות וזכרות בבהמות (לאפוקי לא בעופות) כו' דמאי איירא:

שינויי נוסחאות

א) ל"ל דא"ר (ש"ס מ): ב) ל"ל אמר הקב"ה לנח הבא וכו' (ש"מ, וכנ"י בבחה"י): ג) ל"ל ההוא למעוטי (ש"ס מ): ד) ליה רחמנא לנח (ש"ס מ): ה) בש"מ נוסף אמר מר: ו) ל"ל מאותן שעתידין ליטהר. וע' מהרש"ל שב"ש הגר' הגהות (הגרי"ב. וכ"ה בבחה"י), ולבמ' גיר' זו מוכרחת, דאי מתלים הייט שנעבדה בהן עבירה ל"ל הלון יתפרש הא דכתיב מטהורים ז' ומטמאים ב', למה לי ב', יקח ז' מאותן שלא נעבדה בהן עבירה. בשלמא ממון טמא אי אפשר שיהא טהור, אבל מזו שנעבדה בהן עבירה הרי אפשר ליקח אחרים וי"ע (גל' קה"י). וכש"מ גורס בדפסא לפניו אלא שאפ"ר מוסיף ל"א מאותן העתידין ליטהר: ז) בכל כתב"י ונקלא דפו"י הגוסי לבל קרבו עולות. וכ"כ בכש"י, וכ"ג הש"מ, והמכוון הוא דלא נרסינן "הכל" דמשמע דקאי על הקרבנות, אלא נרסי' "לבל" דקאי על המקריבים. וכן משמע מפירש"י. ולפי"ז לא נרסינן נמי בסמוך להתיבות שנטמאיים, ולימא נמי בכתב"י ודפו"י. וכ"ג טה"ק וכנ"י במ"ג ע"ש בגיליון בתוך. וכש"מ מתם המיבות שנטמאיים גורס ולבני נח, והמכוון אחד. והנוסח אשר בדפוסים שלנו הוא עפ"י הגהת הגיון יעקב וכה"ק, ועי' רש"ש. וכשפ"א מיקן לשון נוסח זה דל"ל אימא שלמים ועולות והתניא כמ"ד לא הקריבו כו'. וע"ש: ח) ל"ל לבני. וכן בכל הגי לקמן (ש"מ, כתה"י): ט) ל"ל התנערי. וכן בכש"י (ש"מ ומהרש"א): י) ל"ל משמיני. וכ"ה בכש"י (ש"ש): יא) ל"ל יתרו לאחר מתן תורה הוה הניחא וכו' (ש"ס מ): יב) ל"ל מ"ד (ש"מחכ"י): יג) ל"ל שכשנתן הקב"ה תורה היה הקול (כ"י מ ור' וק"): יד) לעולם שנאמר ה' למבול כו' כל"ל (ש"ש מ): טו) עי' כש"מ שנשבע שלא יפחיתם. והק' כמ' מו"ר ל"ל מה שאלו שוב שמא מביא מבול מבול של אש. וע"כ מיקן נוסח הגמ' דכל"ל שמא מבול בא לעולם אמר להם ה' למבול ישב כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו מבול של מים וכו' נשפט אמר להם הישב ה' מלך לעולם כבר נשבע משחית וכו'. וכזה ל"ש פירש"י: טז) לעולם שנאמר כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי (ש"ס מ) מעבור מי נח עוד על הארץ אמרו לו כו' (כ"י צ) שמא מבול וכו' שנאמר ה' באש יבא אמר להן כבר נשבע (ש"מ): יז) ל"ל שנאמר ה' באש יבא (ד"שע' סק) (ש"מ). וע' קונטס יא ש"ל: יח) ל"ל שאינו מביא מבול כל עיקר שנאמר ולא יהיה עוד מבול לשחת כל בשר. ואלא מה קול כו' (ש"ס מ): יט) והוא מבקש (כ"י מ): כ) ל"ל ר"א בן יעקב (גליון): כא) ל"ל דכתיב (ש"ס מ): כב) ל"ל להודיעו (ש"ס מ): כג) ל"ל דלאו (ב"ש): כד) שנים ידע שהן (ב"ש): כה) ס"ל הכל (גליון עפי' בה"ז), וכתב"י כלפניו, ועי' לעיל אות ז, וכרש"ש כ' דדבור זה הל"ל עם שלפניו, ומתיבת קרבו עולות שלא דכור מדש: כו) בני לי. הא לימעוטי טריפה (ש"ס מ). מהו דתימא אתך לצותא בעלמא. לעמוד עמו י"ל מדשיט כתיבה ומיהו טריפה לא מעייל שלא תמות וכטל לעוותא, אבל זקן וסרים שפיר דמי קמ"ל (שם מ). לו: אי מתתך טריפה הוא דמעטינו אבל זקן וסרים מתמת הוי דלמא תמיש לגוותא בעלמא אמר רחמנא לעייליהו וטריפה לא מיכפת ומפיקו שלא תמות ומיהו טריפה לא מעייל שלא תמות וכטל לעוותא, אבל זקן וסרים שפיר דמי קמ"ל (שם מ). לו: אי מתתך טריפה הוא דמעטינו אבל זקן וסרים מתמת הוי דלמא תמיש לגוותא בעלמא אמר רחמנא לעייליהו וטריפה לא מיכפת ומפיקו שלא תמות ומיהו טריפה לא מעייל שלא תמות וכטל לעוותא, אבל זקן וסרים שפיר דמי קמ"ל (שם מ). לו: מאותן שלא נעבדה בהן עבירה. שלא נזקקו אלא לגבן וזגם (סנהדרין קח: ע"ש) התקע"ד דורות. נתלפים שנה שקדמה מורה לעולם היו עתידין דורות הללו להנהלות, שנאמר (תהלים קה) דבר צוה לאלף דור, ולאה הקב"ה שאין העולם מתקיים כלא דור, והיה מתנה לכ"ו דורות, הרי שתמיד מתקע"ד מלאך (שבת פח:):

כג א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' ח:

תורה אור השלם

1. וּמִכֹּל הָחַי מִכָּל בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל הַתֵּבָה לְהַחֲיֹת אִתְּךָ זָכָר וּנְקֵבָה יִהְיוּ:

בראשית ו, יט

2. וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל בָּשָׂר בָּאוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ:

בראשית ז, טז

3. וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים שְׁלָמִים לַיהוָה פָּרִים:

שמות כד, ה

4. וְהַבֵּל הֵבִיא גַּם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן וַיִּשַׁע יְהוָה אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ:

בראשית ד, ד

5. עוֹרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַּנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא דודי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מִגְדָּיו:

שיר השירים ד, טז

6. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַּם אַתָּה תִּתֵּן בְּיָדֵנוּ זְבָחִים וְעֹלֹת וְעָשִׂינוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ: שמות י, כה

7. וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה עֹלָה וּזְבָחִים לֵאלֹהִים וַיָּבֹא אַהֲרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל לֶחֶם עִם חֹתֵן מֹשֶׁה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים:

שמות יח, יב

8. וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹהֵן מִדְיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא יְהוָה אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: שמות יח, א

9. וַיְחַלֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמָלֵק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חָרֶב:

שמות יז, יג

10. קוֹל יְהוָה יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד: תהלים כט, ט

11. יְהוָה לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם:

תהלים כט, י

12. כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר וְרַבּוּ חַלְלֵי יְהוָה: ישעיהו סו, טז

13. יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

תהלים כט, יא

14. וַיְהִי כִשְׁמֹעַ כָּל מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַّרְדֵּן יָמָּה וְכָל מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת מֵי הַיַّרְדֵּן מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד עָבְרָנוּ (עָבְרָם) וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא הָיָה בָם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: יהושע ה, א

15. כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת מֵי יַם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וְאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַّרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם:

יהושע ב, י

16. וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת:

יהושע ב, יא

שיטה מקובצת

מ"ש התם דכתיב בו'. סוטה דף ל"ד ובע"א):

מוסף רש"י

ואין תמות וזכרות בעופות. אלא קנא דרים אתמר בכל הקרבנות (ויקרא כב) פיש אים מנים יטרלל לאבר יקריב קרבנו לכל נדריהם ונו' לגלוגים מנים זכר בנקר בכבשים ובעזים מלגלה כמיב לגלוגים מנים זכר ולגלתות, לימקך אלון מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו (קדושין כד:), בבהמה כתיב תמים זכר אבל עוף אלבך לא כתיב בה תמים ולא מומים קבעים כגון זיזין שבעין, אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר, ושעמה משום הקריבהו לא לפתחך (חולין

כב.): למחוסר אבר שנאסר לבני נח. כל זמן שלא נימנה תורה אף ישראל נקראו בני נח (ע"ז נא.): ומכל החי וגו'. על פי שהיה עתיד מ"מ להקריב מהן לכתיב (בראשית ח) ויקח מכל הבהמה הטהורה וגו' (שם ח.): מלחיות זרע נפקא. דבר שעושה פירות, וטריפה שניקב קרום אל מת לו שתתבו רגליה אוב אינה יולדת: אלא למ"ד טריפה יולדת. מיעטרינן מכל חי למעוטה אלא נפקא מלחיות זרע: בדומין לך. ולא נרפה, אלבך מכל חי למחוסר אבר אחת: דדילמא נח גופיה טריפה הוה. ואע"ג דמי כתיב שנים לדמתם טריפה מיה ס"ל, אלבך לא נפקא מאתך לטעוטי טריפה ואתת מכל חי למעוטה ולא ממשמעותא דהתם, דאת טריפה מיה, אלא מיבעיא לאתי חי לשון בריאות, וטריפה הוא לאמעטיו אבל מחוסר אבר לא (שם נא.). תמים בדרכיו. עניו ופסל רוח: צדיק במעשיו. אלא חמים (שם ו.) לחיות זרע למה לי. הא לימעוטי טריפה (שם נא.). מהו דתימא אתך לצותא בעלמא. לעמוד עמו י"ל מדשיט כתיבה ומיהו טריפה לא מעייל שלא תמות וכטל לעוותא, אבל זקן וסרים שפיר דמי קמ"ל (שם נא.). לו: אי מתתך טריפה הוא דמעטינו אבל זקן וסרים מתמת הוי דלמא תמיש לגוותא

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אסור לסייען ואסור לעשות שליחותן. תימה לר' יוסי דאמר לעיל בפרק ב"ש (דף מה.) דקדשי עובדי כוכבים השוחטן בחוץ חייב לא ה"ל למיתני הכא לשון אסור כדמוכח בריש פ' בתרא דיומא (דף עג.): דחייב [מ] כרת ליה למיתני אסור וי"ל דקתני אסור לפי שיש כמה עבודות דלא מיחייב עלייהו בחוץ דאסור לסייען דגזירינן אטו עבודה דבמה חייבת:

כמאן כרבי אלעזר בן שמוע כו'. עיקר מילתיה במנחות בהקומץ רבה (דף כב.):

גבה חמשים מכל שבט ושבט שהן שש מאות. הא דכתיב הכא כסף והכא זהב מפרש לקמיה דה"ק גבה כסף שוה ג' שקלים של זהב לכל שבט דהייגו שוה שש מאות זהב לכל השבטים ור"ת אומר שיש במדרש דתנן לו ממשיש שקלי כסף וזהב דהייגו שש מאות שקלי כסף וקשה דבפ' שור שנגח (ב"ק דף לו.) משמע דלירנר של זהב שוה כ"ה של כסף ואומר ר"ת דלירנר של זהב עב כפלים משל כסף ותדע מדאמרי' בפ' אלו טריפות (חולין דף נה:) גבי טחול ואי אשמעיר ביה כעובי דינר זהב כשירה משמע דמשוה בעוביו משל כסף [מ]: **אימא בכל מקומות מחנה ישראל.** שאפילו

[6] דאפילו אקשויי נמי לא אקשו ומנא ידעה דאמר מר אין לך כל שר ונגיד שלא בא על רחב הזונה אמרו בת י' שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים וזנתה [כל] מ' שנה שהיו ישראל במדבר אחר נ' שנה נתגיירה אמרה יהא מחול לי בשכר חבל[א] חלון ופשתים: אמר מר ועובדי כוכבים בזמן הזה רשאין לעשות כן מנא ה"מ דת"ר [1]דבר אל בני ישראל בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ [2]ואין העובדי כוכבים מצווין על שחוטי חוץ לפיכך כל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה א"ר יעקב בר אחא אמר רב אסי [3]ב**אסור לסייען ולעשות**[ב] שליחותן אמר רבה [3] ולאורינהו [ד] [להו] שרי כי הא [7]דאיפרא הורמיז[ה] אימיה דשבור מלכא שדרה [ה]קורבנא לרבא שלחה ליה אסקוה ניהליה לשם שמים אמר להו לרב ספרא ולרב אחא בר הונא זילו ודברו תרי עולמי גולאי [ו] וחזו היכא דמסקא ימא שירטון ושקלו ציבי חדתי ואפיקו גורא ממרא [ז] חדתא ואסקוה ניהליה לשם שמים א"ל אביי כמאן כר"א בן שמוע דאפי' **אקשויי**. אבר לתשמיש לא אקשו ואיתא שהיתה יודעת בדבר אמרה לבעלותי יהושע בלשון זה: **דאמר מר.** במכילתא בפ' יתרו: **אמרה ימחל לי בשביל חבל ופשתים וחלון.** במכילתא [שם] תניא הכי אמרה רבה"ע בג' דברים מטאתי בג' ימנה [ב] בחבל ופשתים וחלון שהיו מנחפים עולין אליה בחבלים דרך החלון ויורדים וגם טמנתה בפשתי העץ ובאותן שלשה דברים עמנן זכתה להגיל הבלומים: **אסור לסייען.** בשעת איסור הבמות כגון בזמן הזה דקדושת ירושלים אין אחריה איתר: **אורויי נהן.** הילך יעשו: **זילו דברו פרין עולמי גולאי.** לכו וקמו שני עובדי כוכבים בחורים בני גיל אחד שכן נוי לדבר: **דמסקא ימא שירטון.** לימו"ן [בה] בלע"ז ומתייבש ועשה קרקע דבעינן שלא נשתמש הציוב במזבח: **ואייתו ליבי חדתי.** שלא נשתמש בהן אדם שלא יהא שברי כלים: **ואפקו גורא ממרא** [ב] **חדתא.** ר"ל שהוא פויש"י [ב] של איסתמא אלי"ר בלע"ז שמוליאין בו אש מן האבנים: ה"ג **כמאן כר"א בן שמוע דתניא ר"א בן שמוע אומר מה מזבח דשלא ר"א בן שמוע אומר** היא שנויה בפרשה דאשונה: **כאוב אחד אומר.** בריתא זו משובשת בספרים ובמויה היא [ב] בספרי בברכת כהנים וכך היא שנויה הא כיצד מקום מזבח בתמשים וכל הבית בשש מאות רבי אומר בשש אלא שבט אחד יוסי בן דוסתאי גבה מכל שבט חמשים שהן שש מאות ר"א בן שמוע אומר ויקן דוד את הגורן כדתמרא בבא: ויקן דוד את הגורן וגו' ואת הבקר בכסף שקלים חמשים זהב ויקן דוד לארונה [ג] במקום [שקלי] זהב משקל שש מאות אבל הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים ואומר [4]ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדוני המלך [הטוב בעיניו] ראה הבקר לעולה והמוריגים [וכלי הבקר] לעצים ורבא אמר לך התם נמי בחדתי מאי [ד]מוריגים אמר עולא מטה של טורבל מאי מטה של טורבל אמר אביי [א] עיזא דקרקסא דדיישן דישאי [ב] אמר אביי [ג] מאי קרא [5]הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות מקרי ליה רבא [ד] לבריה ורמי ליה קראי אהדדי כתיב ויתן דוד לארנן וגו' וכתיב ויקן דוד וגו' [ה]הא כיצד גובה מכל שבט ושבט חמשים שהן שש מאות ואכתי קשיין [ו] אהדדי התם כסף הכא זהב אלא ה"ק [ז] גובה כסף במשקל שש מאות זהב: קדשים קלים נאכלים [ח] [בכל מחנה ישראל]: אמר רב הונא בכל מקומות ישראל [ח] אבל מחנה לא הוי איתיביה ר"נ לרב הונא ומחנות במדבר לא הואי והא תניא[ב] כשם [ט] [ה]שמחנה במדבר כך מחנה בירושלים מירושלים להר הבית מחנה ישראל מהר הבית לשער נקנור מחנה לויה מכאן ואילך מחנה שכינה והן הן קלעים שבמדבר [ג] אלא אימא בכל מקום מחנה ישראל פשיטא מהו דתימא איפסלו ביוצא קמ"ל ואימא ה"נ אמר קרא [6]ונסע אהל מועד [ג]אע"פ שנסע אהל מועד הוא תניא רשב"י אומר עוד אחרת היתה [בא] וחיל עזרת נשים היא ולא היו עונשין עליה ובשילה לא היו אלא שני מחנות בלבד הי מינייהו לא הוה אמר רבה [בב] מסתברא דמחנה לויה [ג] הואי דאי סלקא דעתך מחנה לויה לא הואי [בג] שבט ושבט: **בכל מקומות ישראל.** קא סלקא דעתך השתא דאפי' יצא אחד מהן חוץ למחנה ישראל אוכל קדשים קלים שם: **שער נקנור.** של עזרה היה [ד] שער המזרח [מדות פ"א מ"ד]: **והן הן קלעים שבמדבר.** לפניים משער נקנור הוה כמקום לפנים מן הקלעים במשכן: **אימא בכל מקומות מחנה ישראל.** שאפי' בשעת פילוח מסעות אין נפסלים אלא מוליכן עמו ובמקום מניחן אוכלין [ה] במחנה: **עוד אחרת היתה.** מחנה רביעית חלוקה מהר הבית ומעזרה: ולא היו עונשין עליה. על הנכנס לה בטומאה. במסכת כלים (פ"א מ"ח) מפרש מה היא חלוקתו מהר הבית: **דמחנה לויה מיהא הואי.** ומחנה ישראל הוא דאסר דאם לא כן דמחנה ישראל הואי ולא מחנה לויה: נמצאו

[1] דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר: ויקרא יז, ב
[2] ויתן דויד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות: דה"א כא, כה
[3] ויאמר המלך אל ארונה לא כי קנו אקנה מאותך במחיר ולא אעלה ליהוה אלהי עולות חנם ויקן דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים: ש"ב כד, כד
[4] ויאמר ארונה אל דוד יקח וְיַעַל אדני המלך הטוב בעינו (בעיניו) ראה הבקר לעלה והמורגים וכלי הבקר לעצים: ש"ב כד, כב
[5] הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים ותדק וגבעות כמוץ תשים: ישעיה מא, טו
[6] ונסע אהל מועד מחנה הלוים בתוך המחנות כאשר יחנו כן יסעו איש על ידו לדגליהם: במדבר ב, יז

עין משפט נר מצוה

כד א ב ג מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הלכה טז:
כה ד מיי' פ"ז מהל' איסורי מזבח הל"ג ופ"ז הל' ג:
כו ה מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הל' יא ופ"ג מהל' בית מקדש הל' ג:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: ויקרא יז, ב
2. וַיִּתֵּן דָּוִיד לְאָרְנָן בַּמָּקוֹם שְׁקָלֵי זָהָב מִשְׁקַל שֵׁשׁ מֵאוֹת: דה"א כא, כה
3. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אָרְוְנָה לֹא כִּי קָנוֹ אֶקְנֶה מֵאִתְּךָ בִּמְחִיר וְלֹא אַעֲלֶה לַיהוָה אֱלֹהַי עֹלוֹת חִנָּם וַיִּקֶן דָּוִד אֶת הַגֹּרֶן וְאֶת הַבָּקָר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים: ש"ב כד, כד
4. וַיֹּאמֶר אָרְוְנָה אֶל דָּוִד יִקַּח וְיַעַל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָו (בְּעֵינָיו) רְאֵה הַבָּקָר לָעֹלָה וְהַמֹּרָגִים וּכְלֵי הַבָּקָר לָעֵצִים: ש"ב כד, כב
5. הִנֵּה שַׁמְתִּיךָ לְמוֹרג חָרוּץ חָדָשׁ בַּעַל פִּיפִיּוֹת תָּדוּשׁ הָרִים וְתַדֵּק וּגְבָעוֹת כַּמֹּץ תָּשִׂים: ישעיה מא, טו
6. וְנָסַע אֹהֶל מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְּוִיִּם בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֹת כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵּן יִסְּעוּ אִישׁ עַל יָדוֹ לְדִגְלֵיהֶם: במדבר ב, יז

מוסף רש"י

איפרא הורמיז. נכרית היתה וכך שמה, ולשון יוני לימלא מן, כמו (ב"מ קיט.) אפריון נמטייה לר"ש, הורמיז כמו (ב"ב עג.) סורמיח בא לילמא, כלומר יופי סדיס סיו לה (נדה כ:) **שירטון.** מול ורפש וטיט סיס גורס (שבת נו:) **עיזא דקרקסא.** דף גדול ועב מאד ורחב ומרוף בפנימות הרבה לרוחבו, עמוקות תפופות זו אצל זו ודשין בו תבואה שמעבירין עליו הבהמות והפנימות נכנסו בריש ותבואה נתכנס (ע"ז כד: וב"ב ז תמורה יח.). **ציבי.** עיזא, עז של כחל נותנין עליו להכבירו, קורקסא, נפל גדול מלא יתדות: **דדיישן דישאי.** שעותנין אותו על התבואה וקוצרין בו שורים ומשכין אותו ועדיות התבואה: **מאי קרא.** מורגים לעזרך דיסה, לכתיב מורג ומציב תדוש (מנחות כב.) **למורג חרוץ.** מרוף בפנימות והן פיפיות (ע"ז שם). **מרוץ.** יפה ומלמיד (מנחות שם):

מסורת הש"ס

[א] מכילתא יתרו פ"א, [ב] ת"כ אחרי פרשי' ו ה"א, ספרי ראה ע, [ג] ירושי' מגילה פ"א ה"י א, [ד] כ"ב ת, [ה] ע' מ"ש רש"י נדה כ: וע"ש תו' ב"ב ח. ד"ה פיפיות ומסהדרין לט. ד"ה דסורמיח, [ו] מנחות כב. ת"ה ויקרא רבה פרשי' ד פ"ו ה"ה, [ז] ע' רש"ל בח"ל, [ח] ע' ספרי נשא מב, ראה קי, ברכה שנב, [ט] מנחות כב. וע"ז כל:, [י] ספרי נשא וברכה שם, [כ] תוספ' דכלים פ"ק ה"י, [ל] לעיל מא.], [מ] [מנחות לה.], [נ] [ע"ש תו' מנחות לט. ד"ה נתן], וב"מ מד: ד"ה אמר, וכמנוחות מד: ד"ה התקבלם, ובכורות נ. ד"ה דמזדבנא.

הגהות הב"ח

(א) גב' דממנה לויה מיהא הוא: (ב) רש"י ד"ה מה מודה ל"ל קודש ד"ה כתוב אחד מ' ו[וסס ל"ל ויתן דוד לארנן] במקום שקלי זהב משקל וכו' ובכסף שקלים חמשים שנאמר (ויקן) [ויאמר] דוד וגו' והכי פירושו דקרא וכו' ולא פי' ממש וכו' חמשים הם"ל:

לעזי רש"י

לימו"ן. טיט, בוץ.
פויש"יר פוישי"ל. מצית (תחיכת פלדה שחוכטים בה את הצור כדי להוציא ניצוץ). אצי"ר. פלדה.
קרני"ש קרינ"ש. חריצים.

שינויי נוסחאות

[א] גי' הילקוט בחבל בחלון ובחומה (מ"א מהרש"א ונו"ש): [ב] הגי' בכתה"י ואסור לעשות שליחותן. וכ"ג התוס'. [ג] גי' הילקוט. ע"ק דמגילה. ועי' תכמת שלמה מ"ח סי' ס"ש ס"ל דגי' דשמעתין יש לפרש דאין איסור מסיע אלא מ"ב עוסק בן בשליחות הגוי, ומש"כ לסיע' מפורש דאסור גם מסיע בלתות עיי"ש. ועי' בתפ' יהודה יעלה יו"ד סי' קמ"ז שמילק עוד בין הגילקותא בענין אחר: [ד] גי' ל"ל רבא (ש"ש"מ): [ה] שדרה עבלא תילהא לקמיה דרבא שלחה ליה כו' כל"ל (ש"ש"מ): [ו] גי' ר"ש גילאי וכ"ה בכ"ל, וכ' מהרש"ל דכ"ה נכון: [ז] גי' ד"ו ממגנא. וכ"ז בכ"מ וכ' ובכל דפוסים הישנים. ולפנינו עפ"י בה"ז. ס"ל ממנא (כי"ב וג"): [ח] ל"ל נשתמש. וכן בסמוך (ב"ב ש"ש). וכ"ה בתמנות כב ע"ש: [ט] תיבת וגו' ליתא בכי"ל: [י] ראה גילה"ל הגהוה בפרש"י: [יא] בתמנות שם אימא רב יהודה וכמ"ז הוא בתמנ ע"ש (הגרי"ב): [יב] ל"ל דשתאי (ש"מ): [יג] בכתה"י וכן בתמנות רב יוסף: [יד] ל"ל רחבה (ש"ש): [טו] קשיין קראי אהדדי (ש"מ): [טז] ל"ל אימא ותיבת ה"ק נמתק (ש"ש"מ): [יז] תיבת נאכלים נמתק (שמכ"י): [יח] ישראל. א"ל ר"נ לרב הונא וכו' כל"ל והשאר נמתק (ש"מ): [יט] כשם שהיו מחנות במדבר כך היו מחנות בירושלים כל"ל (ש"ב"ש): [כ] שבמדבר אימא בכל מקומות מחנה ישראל כל"ל (ש"מ): [כא] היתה שם חיל עזרת נשים ולא היו כו' (ב"ש, כי"צ). וכ"כ בס"מ אלא דל"ג חיל: [כב] ל"ל אביי (ש"מ): [כג] הואי א"כ נמצאו כו' (ב"ש): [כד] ומחל לי (ש"מ): [כה] פי' טיט, בוץ (לעזי רש"י):

[כו] ל"ל ממנגא (ש"מ). רלה אות ז: [כז] בכתה"י פרישי"ל. ופי' מלית. ואצי"ר פי' פלדה (לעזי רש"י): [כח] היא בתורת כהנים כל"ל (צ"ק): [כט] בכתה"י נוסף ומה מפורש בענין: [ל] בכתה"י לארנן וכן הגיה ב"מ וכ"כ בגמ' לפנינו. [וכ"כ הגיה בגמ' ארונה ול"כ]: [לא] שנאמר ויאמר כל"ל (ש"מ): [לב] ל"ל זהב משקל (ש"מ): [לג] זהב, אלמא מודה ר' אלעזר בבמה דקתני המוריגים וכו' (כסתוב בדנוה הקודם) (צ"ק, כי"ב וג"). ולולא הסב"מ אות ב: [לד] ל"ל תריך (גליון): [לה] בכתה"י וד"ו לדוש: [לו] ל"ל בשש (ב"ש). וכ"כ בגמ' דכי"מ: [לז] ל"ל הוא (ש"מ): [לח] ל"ל ארכלן (ב"ש): [לט] דבחיוב (ש"מ):

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

נמצאו זבין וטמאי מתים משתלחין חוץ למחנה. שכיון לבדה דהא שמיסה מוותרין במחנה ישראל כדתמרי' בספסים בפ' אלו דברים (דף מז.): **מחניהם.** שני מחנות משמע אחת [1] לכל זב ואחת לכל טמא נפש אלא דאי הואי מחנה לויה ומשתלחין טמאי מתים ממחנה שכינה ומותרין במחנה לויה וזבין ובעלי קריין משתלחין חוץ למחנה לויה: **אלא מאי מחנה ישראל לא הואי.** ומשיאלת חוץ למחנה לויה שוב אין קבע שם [2] מחנה והרי הוא כשדה בעלמא ומותרין מצורעין ליכנס שם הצריכין להשתלח ממחנה ישראל ויכנסו עכשיו עם הזבין: **א"כ נמצאו זבין ומצורעים.** חוץ למחנה לויה בלבד: **אלא דאלהו הוו.** ולקתני לא היו אלא שני מחנות לענין קליטה הוא דנשתלקה תורת מחנה לויה מלקלוט את ההורגים שוגג: **ושמתי לך מקום** [3] **בחייך.** רמז לו הקב"ה למשה במתן תורה שיזכה למנוה זו כדכתיב (דברים ד) אז יבדיל משה שלש ערים **בסוף** הרבעים שנה [4]: **לך מקום.** המקום שלך דהיינו מחנה לויה אף הוא נקלט [5]: **מכאן אמרו בן לוי.** שהיה [6] לר בערי מקלט שכל הרבעים ושמנה עיירות של לויים ערי מקלט היו כדתמרי' במס' מכות (דף יד.) ואם הרג בשוגג גולה לאחד מערי חביריו דדרש ביה נמי הכי ושמתי לך מקום אף הלויים גוליים: **ואם גלה בפלגו.** עלמו כגון משכונה לשכונה: **פלגו קולטו.** דומיא דמדבר שהיה [7] מחנה לויה קולטת: **כל הנידד והנידב קרב בבמה.** קטנה דאילו בבמה גדולה ע"כ קרבו חוצה לבור דכתיב [8] ויעשו את הפסח בגלגל אלא בקטנה ואמר [9] דקרבי נדרים ונדבות ולא חובות ובתורת כהנים תני לה [10] בהליא לר' מאיר: **מנחות ונזירות.** נידר ונידב הוא הרג בשוגג גולה לאחד מערי חביריו דדרש ביה נמי הכי ושמתי לך מקום אף הלויים גוליים: **ואם גלה בפלגו.** עלמו כגון משכונה לשכונה: **פלגו קולטו.** דומיא דמדבר שהיה [11] מחנה לויה קולטת: **כל הנידד והנידב קרב בבמה.** קטנה דאילו בבמה גדולה ע"כ קרבו חוצה לבור דכתיב [12] ויעשו את הפסח בגלגל אלא בקטנה ואמר [13] דקרבי נדרים ונדבות ולא חובות ובתורת כהנים תני לה [14] בהליא לר' מאיר: **מנחות ונזירות.** נידר ונידב הוא הרג בשוגג גולה לאחד מערי חביריו דדרש ביה נמי הכי ושמתי לך מקום אף הלויים גוליים: **ואם גלה בפלגו.** עלמו כגון משכונה לשכונה: **פלגו קולטו.** דומיא דמדבר שהיה [15] מחנה לויה קולטת: **כל הנידד והנידב קרב בבמה.** קטנה דאילו בבמה גדולה ע"כ קרבו חוצה לבור דכתיב [16] ויעשו את הפסח בגלגל אלא בקטנה ואמר [17] דקרבי נדרים ונדבות ולא חובות ובתורת כהנים תני לה [18] בהליא לר' מאיר: **מנחות ונזירות.** נידר ונידב אין קרב בבמה [19] מנחה [20] ונזירות קריבין בבמה דברי ר"מ וחכ"א לא קרבו יחיד [21] אלא עולות ושלמים בלבד [22] ר' יהודה אומר כל שהצבור ויחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל מה בין אהל מועד שבמדבר לבין אהל מועד שבגלגל אהל מועד שבמדבר לא היו במות מותרות אהל מועד שבגלגל היו הבמות מותרות ובמתו שבראש גגו לא היה מקריב עליה אלא עולה ושלמים וחכ"א כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל וכאן וכאן יחיד [23] אלא עולה ושלמים בלבד [24] ר' שמעון אומר אף צבור לא הקריבו אלא פסחים

נמצאו זבין וטמאי מתים משתלחין חוץ למחנה אחת והתורה אמרה [1] ולא יטמאו את מחניהם [2] אתן מחנה לזה ומחנה לזה א"ל רבא אלא מאי מחנה ישראל לא הואי נמצאו [3] זבין ומצורעין משתלחין [4] למקום אחד והתורה אמרה [2] בדד ישב [5] שלא ישב טמא אחר עמו אלא לעולם כולהו תלתא הוו ומאי לא היו אלא שתי מחנות לקליטה מכלל דבמדבר הואי קלטה מחנה לויה אין [6] והא תניא [3] ושמתי לך [7] מקום בחייך מקום מקומך אשר ינוס שמה מלמד שמגלין במדבר להיכן גולין למחנה לויה [8] מכאן אמרו בן לוי [9] שהרג גולה מפלך לפלך ואם גלה לפלכו [10] פלטו קולטו מאי קרא אמר רב אחא בריה דרב איקא [4] כי בעיר מקלטו ישב עיר שקלטתו כבר: באו לגלגל: ת"ר [11] כל נידר ונידב היה [12] קרב בבמה שאין נידר ונידב אין קרב בבמה [13] מנחה [14] ונזירות קריבין בבמה דברי ר"מ וחכ"א לא קרבו יחיד [15] אלא עולות ושלמים בלבד [16] ר' יהודה אומר כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל מה בין אהל מועד שבמדבר לבין אהל מועד שבגלגל אהל מועד שבמדבר לא היו במות מותרות אהל מועד שבגלגל היו הבמות מותרות ובמתו שבראש גגו לא היה מקריב עליה אלא עולה ושלמים וחכ"א כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל וכאן וכאן יחיד [17] לא קרבו אלא עולה ושלמים בלבד [18] ר' שמעון אומר אף צבור לא הקריבו אלא פסחים

בשעת סילוק המסעות אין נפסלין אלא מוליכין עמו ובמקום שנייתן אוכלין [1] במתנה כך פירש בקונטרס ונראה לאף שעת [2] הליכתם שרי כיון דאמרי' לעיל (דף פח.) אע"פ שנסע אהל מועד הוא ודוקא לקדשים קלים אע"פ שנסע אהל מועד הוא אבל קדשי קדשים דבעי מחיצה כיון דנסתלקו מסעות אין מחנה שכינה קיים ולחם הפנים ושאר קדשי קדשים מיפסלי ביולא כדמוכח במנחות בפ' שתי הלחם (דף נה.) ולעיל בפ' קדשי קדשים (דף ס:) דאמר בשני מקומות קדשים נאכלין ומוקי לה בקדשי קדשים ולאמר שיפרקו לויה את המשכן היינו כל זמן שלא נסע מכל וכל דעדיין המזבח וקלעי החצר במקומן וא"ת בריש שתי הלחם (מנחות דף נה.) דפליגי בלחם הפנים אם נפסל במסעות ומפרש דבמסורה כ"ע לא פליגי דלא מיפסיל כי פליגי במסולק מאן דאמר אינו נפסל כדדרשינן דאע"פ שנסע אהל מועד הוא ואידך הסוא לדגלים הוא לאתא פי' להודיע איזה דגל יסע תחלה והשתא אמאי לא משני לאתא לקדשים קלים ולקדשי קדשים קודם סילוק הקלעים [3]: **והתורה אמרה בדד ישב.** שלא יהו טמאים אחרים יושבים עמו אע"ג דהך סוגיא לר"ש והך דרשא לר' יהודה דלר"ש דריש ליה מקרא אחריא בספסים בריש אלו דבריים [דף סז.] ניחא ליה להש"ס לאתויי דרשא הפשוטה והקלרה [4]: **פלכו** קלטתו. כף דגושה בנחמיה (ג) כמו נסך נסכו: **עיר שקלטתו כבר.** עיקר קרא בראש שהרג בעיר מקלטו ותרוייהו תנינהו במכות פ"ב (דף יב.) הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה ולוי גולה מעיר לעיר ושמא היינו לכתחלה דבן לוי גולה מעיר לעיר אבל דיעבד הא אמרי' דאם גולה לתוך פלכו פלכו קלטו ומפלך לפלך היינו מעיר לעיר ואם גולה לתוך פלכו כגון משכונה לשכונה וכן משמע פי' הקונטרס אי נמי גם לכתחלה אין זקוק לאתא מן העיר והא דגולה לעיר אחרת כדי להלך כולה ובתמוהה דאי בעינהו משכונה לשכונה אם חזר לשכונתו כיצא [5] חוץ למחוס: **כל הנידד ונידב קרב בבמה.** אפי' מנחות ונזירות קרב בבמה קטנה כדמפרש ושאין נידר ונידב אין קרב בבמה קטנה ומוכח דאין מקריבין בקטנה אם אין נדרים ונדבות אלא חובות דכתיב [6] ויעשו את הפסח בגלגל וקרא כתיב [7] ויעשו את הפסח [במדבר ט] פסח קרבן צבור קרי ליה דאתי בכוופיא במס' יומא (דף נא.) והכי נמי בדר"ש קתני אף לצבור לא הקריבו אלא פסחים [8] אלמא קרבן צבור קרי ליה. לקמן [9] ילף טעמא דכולהו: **לא קרבי** [10] **כו'.** לאפוקי מנחות ונזירות דלא קרבי בבמה קטנה: **כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר.** דהיינו כל הקרבנות כולן נדרים ונדבות וחובות [שקבוע להם זמן] מקריבין באהל מועד שבגלגל דהיינו בבמה גדולה. **והשתא פליג אדר"מ** ואדרבנן דמדקתני כל שהצבור כו' לאשמועינן דאין מיוק באהל [11] מועד שבמדבר לאהל מועד שבגלגל דשמעינהו לר"מ ורבנן דאמרי יש מיוק ומה [12] מיוקו שאין יחיד מקריב בו חובות וטעמייהו [13] נמי שמעינן לקמן [ע"כ] דאפי' בבמה גדולה לא קרבי ליחיד אלא נדרים ונדבות ולר' מאיר מנחות ונזירות בכלל [14] [15]: **במות מותרות.** במות יחיד: **ובמתו שבראש הגג.** היא במת יחיד: **אלא עולה ושלמים.** ולא מנחות ונזירות: **ולאו ולאו.** במת צבור ובמת יחיד לא קרבו בהן ליחיד אלא עולות ושלמים. ולקמן [דף קיח.] פריך היינו תנא קמא דהא חכמים דלעיל נמי הכי אמרי: ר' שמעון פליג אכולהו דכולהו קבירא להו דאין מיוק לצבור בין מדבר לגלגל בבמה גדולה ורבי שמעון אומר אף לצבור עצמם לא הקריבו בגדולה יותר מיחיד בקטנה [16]: **אלא פסחים בו'.** אבל לא [17] פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים לא קרבו להם בגלגל: לא

א מייי פ"ג מהלכות ביאת המקדש הלכה ב:
כז ב מייי פ"ז מהלכות רוצח הלכה ה:

תורה אור השלם

1. מִזְּכָר עַד נְקֵבָה תְּשַׁלְּחוּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יִטַּמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם: במדבר ה, ג
2. כָּל יְמֵי אֲשֶׁר הַנָּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בָּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ: ויקרא יג, מו
3. וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ וְשַׂמְתִּי לְךָ מָקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: שמות כא, יג
4. כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ: במדבר לה, כח

מוסף רש"י

ולא יטמאו את מחניהם הן מחנה לזה ומחנה לזה. מדלא כתיב מחנה, משמע מחנה לכל אחד ואחד והתם תרתי מחנות כתיב, ושנלמו מן המחנה, ממון למחנה מקלטום, והאי ממון למחנה דמגורע ליתן לו מחנה אלוהים: **שלא יטמא טמא אחר עמו.** כגון זבים וטמאי מתים, למדנו לשנומו של מגורע שהוא חמור מטלן (פסחים סז.) בחייך. כלומר המטיתו הקב"ה למקום שיהיה למגורע זו בחייו שהבדיל שם עריס: **מקום** מקומך. שהתא מחנה ליה מקומם, ואף ערי מקלט יהיו ערי לויים: **בפלך.** פלך, מדינה: **מאי קרא.** דפלכו קולטו, **כי בעיר מקלטו ישב.** קרא ומיתא הוא דמלי למכתב כי שם ישב (מכות יב.) **שאין נידד ונידב אין קרב בבמה.** פסח ומנחה בבמה לא קרבי (לעיל יד.):

ליקוטים

מבאן אמרו בן לוי שהרג גולה ובו'. יש לפרש מבאן אמרו שיש מקלט גם (בהלויים) [ללוי] ההורג דקא מצי אמר משה ושמתי לך, (וס"ר בתרא דלעיל) וכיון דבן דערי המקלט הוא דירתם יצטרכו לגלות מפלך לפלך. אבל רש"י ז"ל פי' במסכת זבחים דמבאן אמרו משום סיפא דפלכו קולטו נקט לה, דכיון דאמרינן דבמדבר היו גולין למחנה לויה בין ישראל בין לוי ההורג והוא היה מקום של לויים, א"כ נאמר מבאן דאע"ג דלכתחילה גולין מפלך לפלך מיהו אם גלה בן לוי לפלכו פעם (אחרת) [אחת] וחזר והרג שם פלכו קולטו משכונה לשכונה כי היכי דעבדינן בישראל. והיינו דאמרינן אמר רב אחא בריה דרב איקא מאי קרא דעבדינן הכי אפילו בישראל שהיה בעיר מקלטו והרג שם נפש אחרת בשונג שהיה גולה משכונה לשכונה, דכתיב כי בעיר מקלטו ישב עיר שקלטתו כבר, והאי קרא דראי לא מוכח דמיירי דלוי, ואע"ג דמהני' דיהדן בלוי איירינן מיירי' לה מטעמא דפרישי' דאגן אמרי' בן לוי פלכו קולטו כמו בישראל דעלמא, ולהכי מיירי' ראיה לישראל דעלמא. כן נ"ל לפרש שיטה זו. וי"א דמאי דאמרי' דבן לוי פלכו קולטו בדיעבד אף בהריגה וגלות ראשונה דקאמרינן דדיינינן ליה כישראל בגלות שניה. וגם הוא נכון. ומיהו לתרווייהו פירושו מאי דקאמר מאי קרא דישראל מייתי ראיה לבן לוי כדפרישית (רשב"ם מכות יב.):

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הגהות הב"ח

(א) (רש"י ד"ה וכל שהצבור וכו' בכלל מחנות במות יחיד כל"ל והד"ל):

שינוי נוסחאות

א] ל"ל א"כ נמצאו (ש"מ): ב] משתלחין חוץ למחנה אחת והתורה אמרה בדד ישב לבדו ישב שלא יהו טמאים אחרים יושבים עמו. אלא בולהו הוו ומחנה לויה לא הוה קלטה ומאי לא היו רבו' (ש"מ): ג] לך בחייך, לך מקום במקומך [ס"א המקום שלך (גליון)], אשר ינוס שמה מלמד שהיו ישראל גולין במדבר להיכן (ש"מ): ד] ל"ל בתוך פלכו (ש"מ), וכרש"י וכ"ש בפלכו: ה] מיכם הייה נמקק (ש"מ): ו] ל"ל מנחות ונזירות קריבין בבמה. וכס"ש אינו אלא רש"י מכיאו מס"ר וק"ל (ש"מ). [ועי' אות יח]. וכן ניתא בכ"מ ובפרי"ד וכ"ש. אבל בכ"ר יפנו. אלא נרסא כן בגמ': ז] ל"ל ליחיד (ש"מ). ח] בתוספתא פי"ג הגי' וכאן וכאן אין היחיד מקריב עליה אלא כו' (הגרי"ב): ט] ל"ל ליחיד (ש"מ ופרי"ד): י] אחת זב ואחת טמא נפש כל"ל (ש"מ): יא] ל"ל אין שם עוד מחנה. ותיכם קבע נמקק (ש"מ): יב] מיכם מקום נמקק (ש"מ): יג] בכ"ר טופ ובשילה דקאמר משילו ואילך שהפריש יהושע ערי מקלט: יד] בכתה"י מקלט. וכס"ש הגיה קולט: טו] אע"פ שהיה כל"ל (צ"ק): טו] שהיתה (ש"מ): יז] קאמר דקרבו כל"ל (צ"ק): יח] מיכם לה ניתא בכתה"י. וד"ס מנחות הד"ל עם דבור זה. וכד' פפד"מ תלקו הכבורים כלפיהו (דק"ס. וכ"כ ח"ג) וד' לעיל לות ו. ועי' בס"ג: יט] ל"ל כלל. ותיכם כד' נמקק (ש"מ): כ] כתיב ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח (יהושע ה). כל"ל (הגרי"ב): כא] ל"ל פסחים (ש"מ): כב] ולקמי' (כ"י"ר): כג] ל"ל קרבו. וכן נמסון (ש"מ): כד] בין אהל מועד כל"ל (ש"מ): כה] ל"ל דוחה (צ"ק): כו] ל"ל ומטעמייהו (כתה"י וד"ס): כז] בכ"ש טופ נדרים ונדבות וקרבי בבמה קטנה: כח] בקטנה אלא הד"ל (כ"י ב וג, ח"ס): כט] מיכם לא נמקק (שמכ"י וח"ג): ל] ל"ל אוכלן (באה"מ): לא] ל"ל בשעת (ש"מ): לב] ל"ל הוי כיצא (באה"מ): לג] מיכם כו' נמקק (באה"מ):